

Laat de ophanging van de klepel controleren als het slagvlak vergroot is.

Ga na of de luiwielen vlot lopen en geen gebreken of roest vertonen.

Luiklokken en beiaarden zijn van oudsher aanwezig in kerktorens en worden vaak nog gebruikt. Ook in dakruiters van landhuizen, kapellen, scholen... zitten vaak luiklokken. De klokken hangen op aan luibalken die op hun beurt gemonteerd zijn aan de klokkenstoel. De lui-installatie reguleert de beweging van de klokken of van de klepels. Door hun gewicht, de trillingen bij het luiden en invloed van weerselementen kan de gehele structuur schade oplopen. Daarom is regelmatige controle van zowel werkende klokken als klokken die niet meer gebruikt worden aan te raden. De klokken zijn vaak moeilijk bereikbaar. Waag u enkel in torens indien ze veilig toegankelijk zijn. De houten draagbalken, planken en trappen kunnen door insectenaantasting, inrotting, vervuiling of verzakking verzwakt zijn en dus onveilig om te betreden.

WAT DOEN?

Klokkenzolder veilig toegankelijk en proper houden:

- zorg ervoor dat de ruimte waar de klokken hangen afgesloten is voor vogels. Voorzie duivenwering aan de galmgaten → zie *onderhoudsfiche 'Duiven weren (OF 0.1)'*;
- maak en houd de zolders en toegang naar de klokken 'proper' en veilig toegankelijk → zie *onderhoudsfiche 'Toegankelijkheid op zolder verbeteren (OF 0.3)'*.

Klokken, ophanging en onderdelen controleren:

- controleer visueel of de bouten van de klepels en de ophangbeugels van de klokken nog goed vast zitten;
- beweeg de klepel en de klok met de hand om te horen of er niets kraakt of piept;
- de klepel is in een zachter materiaal dan de klok, slijt af en moet af en toe gedraaid of vervangen worden. Het slagvlak op de klok zelf mag niet uitslijten;
- ga na of de klok niet bevuild is met duivenmest, olie of vetten die corrosief kunnen inwerken op het brons;
- ga na of er geen barsten zitten in de klok (binnenkant);
- smeer zo nodig de bewegende delen.

Klokkenstoel nakijken:

- controleer de houten klokkenstoel op loszittende houtverbindingen en op aantastingen van houtborende insecten en monitor insectenaantasting bij vermoeden van activiteit;
- ga na of metalen klokkenstoelen of onderdelen geen roest vertonen en alle bewegende delen vlot lopen.

Klokken onderhouden:

- contacteer Monumentenwacht als u merkwaardigheden of gebreken vaststelt aan de klokkenstoel of vakmensen als u gebreken vaststelt aan de klokken of lui-installatie.

Klokken inventariseren:

Maak een inventaris op van de klokken in je gebouw. Gebruik daardoor het [opge-
maakte sjabloon](#) of neem contact op met het [CRKC](#).

WELKE ELEMENTEN?

Klokkenstoelen, luiklokken, beiaarden

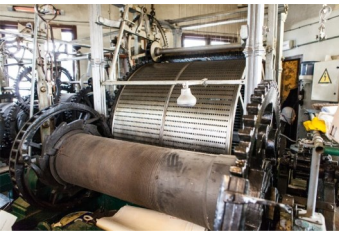
WANNEER / HOE VAAK?

Inspectie: regelmatig; minstens eens per jaar

Smeren van de lopende onderdelen: indien nodig

Laat onderhoud, herstellingen en restauratiewerken over aan specialisten...

Beiaardklavier en trommel voor automatisch speelwerk maken deel uit van de installatie van luidklokken. Draag hier eveneens zorg voor.

WIE?

In eigen beheer: visuele controle op voorwaarde dat de toegang tot de torenspits of dakruiter veilig is. Vraag raad bij uw monumentenwachter.

Vakmensen: voor onderhoudsbeurten, herstellings- en restauratiewerken. Gespecialiseerde firma's bieden vaak onderhoudscontracten aan waarbij o.a. alle onderdelen jaarlijks nagekeken worden op onregelmatigheden en lopende onderdelen worden gesmeerd.

WAT VERMIJDEN? WAAROP LETTEN?

Vermijd:

- anticorrosiemiddelen op klokken. Dit veroorzaakt een permanent afschilferingsproces van het brons waardoor de klank wijzigt;
- harde slaglichamen of klepels ter vervanging van versleten klepels. Het materiaal van klepels of slaglichamen moet zachter zijn dan de klok om beschadigingen aan de klok te vermijden. Ook materialen die na verloop van tijd verharden en het brons zouden kunnen beschadigen zijn te vermijden;
- vervanging door nieuwe materialen en verlies aan historisch materiaal.

Let op:

- luidende klokken kunnen gehoorschade veroorzaken. Draag gehoorbescherming of houd rekening met de luitijden als u zich in de nabijheid van klokken begeeft. Draag eveneens een stevige schoenen, een helm en eventueel een stofmasker in sterk vervuilde ruimtes;
- kijk goed uit waar u uw voeten zet als u de toren betreedt. Probeer de steunbalken op te zoeken die in de muurvlakken verankerd zijn. Vaak zijn er houten luitijden in de vloer aanwezig die dienden om de klok door naar boven te hijsen. Zij verdragen slechts een minimaal gewicht. Sta dus nooit op houten planken indien u er niet zeker van bent dat ze ondersteund worden;
- alle onderdelen die het luiden van de klokken aansturen of aanstuurden: beiaardklavier, speelautomaat, luitouw... Zij maken eveneens deel uit van de installatie.

MEER INFO:

Onderhoudsbrochure Monumentenwacht:

- [Biologische aantasting van hout](#)
- [Onderhoud van ijzerwerk](#)

Wet- en regelgeving:

Is uw object beschermd als monument of maakt het deel uit van een beschermd stads- of dorpsgezicht, vraag dan advies bij het agentschap Onroerend Erfgoed of uw gemeente. Verschillende werken zijn vergunningsplichtig of vallen onder de meldingsplicht.

Erfgoedhuis Den Wolsack
Oude Beurs 27 – 2000 Antwerpen
T + 32 3 212 29 50
F + 32 3 212 29 51
info@monumentenwacht.be
www.monumentenwacht.be

monumentenwacht
Vlaanderen vzw
een initiatief van de Vlaamse provincies